הלבנון

סוף סוף: הפיכה

ההפיכה הצבאית הלבנונית היתה מיוחדת במינה: כל מפלגה התגאתה כי היא שהביאה אותה, וכל העיתונים ניבאו או תבעו אותה כאשר באה, לא הפתיעה כמעט איש. אם היתה הפתעה כלשהי היתה זו על הזמן הרב שעבר עד שבאה.

למעשה קשה לקרוא למאורע שהתרחש בבירות הפיכה צבאית. רק לאחר שהמושג הפך אופנה במרחב, דבק גם לפעולת הצבא הלבנוני. זה שנים שמפלגות האופוזיציה מאשימות את השלטון בשחיתות וברקבון, מבלי שהממשלה תטרח להשיב כלל. לכל אדם בעל הגיון היה ברור שמשטר הבנוי על כתות ומשפחות מוכרח להיות משטר של התעשרות על חשבון הכלל, חלוקת עמדות ומקורות הכנסה לפי מפתח משפחתי ועדתי.

לפי אותו הגיון היה ברור גם כי כל הוקעות האופוזיציה לא נבעו מתוך דאגה לטובת הכלל וסלידה מפני שחיתות אלא משום שלא היתה שותפת לעסק הגדול.

כאשר אישים ידועים מסוימים הצטרפו לשורות האופוזיציה (בעיקר מפני שהממשלה לא ידעה להציע להם משהו שיספקם) נראו סיכויים כלשהם להחלפת השלטון. אך הם היו קלושים ביותר: משפחות אל־חורי ואל־סולח, בשותפות עם עוד כמה משפחות גדלות, שלטו שליטה מוחלטת על המנגנון המדיני של הלבנון, החל בנשיאות ובית־הנבחרים וכלה בפקידות הנמוכה.

הקפטן עזה בדרגה. כאשר בצע חוסני אל־זעים את ההפיכה הצבאית הראשונה בסוריה, נשמע לראשונה הרעיון כי גם הלבנון זקוקה למשהו מעין זה. מאז, חדלו הלבנונים, בהדרגה, לדבר על שינויים תחוקתיים, החלו רואים בהפיכה צבאית את המוצא היחיד מן הסבך. אלא שהאיש שעמד בראש הצבא לא היה מאלה המסוגלים לבצע הפיכות. גם הצבא שעמד תחת פיקודו של הגנרל פואד שהאב לא היה צבא של ממש.

שורותיו לא מנו יותר מ־5000 חיילים אשר רק לחלק קטן ביותר מהם היה נסיון קרבי קלוש מפעולות בגליל הישראלי. קציניו הגבוהים הם בעיקרם חניכי האקדמיות הצבאיות הצרפתיות, או בוגרי המיכללה הצבאית הסורית בדמשק. בין הראשונים נמנה פואד שהאב עצמו, בן לאחת המשפחות הגדולות ביותר בלבנון.

לפני מאה שנה היתה משפחת שהאב הנוצרית־מארוניטית בעלת השלטון בלבנון. אולם צאצאה הנוכחי לא התעניין ביותר בשררה מדינית. הוא העדיף את הצבא, ונכנס לאקדמיה הצבאית סאן־סיר הצרפתית, הגיע לדרגת קפטן בצבא הלבנוני המנדטורי. כאשר קיבלה הלבנון את עצמאותה עמדה לקפטן פואד זכות המשפחה, הוא הפך, תוך שמונה שנים, לגנרל, מפקד עליון של צבא הרפובליקה הלבנונית.

הגנרל אינו מסוגר. בתחילת השבוע שעבר הכריזו מנהיגי האופוזיציה בלבנון על שביתת־מחאה כללית נגד הממשלה. בראשונה לא ידע הגנרל שהאב כי צעד זה יאלץ אותו להתערב סוף סוף בעניינים המדיניים. משהיתה השביתה בת 48 שעות ומנהיגי האופוזיציה קראו לשובתים לשוב לעבודתם, סרבו אלה להשמע להוראות.

בעיניהם לא היו סיסמות האופוזיציה נגד שחיתות ורקבון סתם סיסמות. בארץ קטנה ודלת־אוצרות כלבנון כל התעשרות מופלגת נעשית על חשבונם הישיר של מאות אנשים. לכן בראותם, כי אמנם הצליחה שביתתם, לא

האהוב הופיע בחזון. אבו־חליל (עם הרוכב הלבנוני) נ"ר סרנדה לאהוב קאלמוני, לפני חלונו הריק. שני החלונות הסמוכים תפושים על־ידי שישאקלי הסורי ונגיב המצרי. הציור הלבנוני* מסמל את הלך הרוח שקדם להפיכת שהאב ותבע את התערבות הצבא.

אבו השובתים להפסיקה מבלי להשיג כל תוצאות.

אז קרא הנשיא בישארא אל־חורי למפקד הצבא, תבע ממנו לחסל את השביתה אפילו יצטרך להשתמש בכוח. אך שהאב לא אהב הפיכה צבאית. לעומת זאת יום דבר פחות נועז ושיגרתי: להעניות למאמרים הראשיים שתבעו הפיכה צבאית. זאת הודיע לנשיא אל־חורי. הלה מיהר להגיש את התפטרותו. כך בוצעה ההפיכה הצבאית הלבנונית הראשונה.

האופוזיציה צהלה ושמחה: עתה יפורק בית־הנבחרים, תיערכנה בחירות חדשות, היא תבוא סוף סוף אל הגחלה. אך לשהאב היו דעות אחרות: הוא לא רצה להתערב יותר מדי המדה בעניינים מדיניים; כל מה שהוא מוכן להבטיח הרי זה בחירת נשיא חדש אל־חורי. פיזור בית־הנבחרים הוא דבר גדומדי — הוא ישאירו להחלטת הנשיא החדש גם חידוש שביתת האופוזיציה לא יכלה להניעו מעמדה זו.

יחד עם זאת חזר הגנרל והדגיש כי אין לו כל כוונות להתערב בעניינים המדיניים של הלבנון. בניגוד להכרזה הדומה של הגנרל נגיב המצרי, האמינו הלבנונים לדברי רודנם החדש. לא מפני שחשבו כי באמת לא רצה להתערב, אלא משום שידעו כי הגנרל פואד שהאב אינו אדם המסוגל להתערב ולפעול בעניינים אלה.

מצרים

פנטזיה מול ריפורמה

מן הרגע בו הופיעו פקידי הממשלה במרכזים האזוריים עם טפסי הרישום, הודיעו בעלי האחוזות כי יתנגדו בכל כוחם להפקעת קרקעותיהם. הפיצויים שהממשלה הבטיחה לשלם להם משך תקופה של 30 שנה לא הרגיעו אותם: „אין אנו זקוקים לכסף. איננו רוצים למכור את אדמותינו!"

במצרים העילית, באזור צעיד, הידוע בשל פראות אנשיו, גירש בעל אחוזות את הסקיד שבא לבצע את רישום קרקעותיו, ירה באקדח בקצין המשטרה שנלווה אליו. בקצה השני של המדינה — במצרים התחתית, באזור הדלתה העשיר, הופיע בעל אחוזות שני בראש פרשים בדואים מבני שבטו בעיר המחוז מיניה. הפנטזיה הרכובה דהרה למשרד המחוז תוך הפלטת כדורים ואיומים על „הכלבים הקומוניסטים!"

ההצדקה, שמצאה את דרכה גם לדפי העיתונים, היתה פשוטה ועטופה מעטה של הגיון: הפלאחים התרגלו משך דורות לעבוד לפי הוראות, לא ידעו כיצד לנצל אדמות באופן עצמאי. גם שיתוק התוצרת — בעיקר הכותנה — אינו דבר קל־ביצוע, דורש התמצאות במסחר, ידיעה מינימלית בקריאה וכתיבה, ניהול חשבונות.

דוגמה סורית. בקאהיר לא התעכבה ממשלת נגיב על ההגיון או חוסר ההגיון בהנמקות אלה. חרף שנאת העשירים, הבין היטב כי משטרו תלוי בתמיכת ההמונים הפשוטים: ביצוע הריפורמה האגרארית הוא הדבר הרציני האחד המסוגל לגרום כי המונים אלה יאמינו בכנותו — וחשוב מזה — ביכולתו.

עם התגלות ההתנגדות הראשונה, הקים מוחמד נגיב בתי־דין צבאיים מיוחדים לשיפוט במקרים אלה, נתן להם סמכות בלתי־מוגבלת. לא היה זה צעד־שווא: לפני חודש אחד בלבד דן בית־דין דומה את מארגן ההפרצות במיפעלי כפר אל־דוואר (העולם הזה 773) למוות.

אולם לא תהיה זאת מלאכה קלה לנגיב ולבתי־הדין הצבאיים: מידה רבה של כוח נשארה בידי בעלי האחוזות, מושכות רבים של שלטון עודם מרוכזים בידי בני מעמדם. לא תמיד יהיה גם צורך להשתמש באקדחים ובבידואים דוהרים למנוע את ביצוע החוק. יהיה די אם הפקיר האחראי ירשום כי האחראי זה הגדולה אינה רכוש איש אחד, כי אם מחולקת בין בני משפחה קרובים או רחוקים.

ולא זה בלבד: בין קציניו של נגיב עצמו נמצא מספר לא קטן של בני אותן משפחות אמידות. עם כל היותם מהפכנים טובים ומתקדמים, הם לא יראו בעין יפה את המעטת רכוש משפחתם. הם לא ינקטו בתכסיסים ביורוקרטיים: בפניהם עומדת הדוגמה הסורית, שהחליפה רודן צבאי אחד ברודן שני ואחריו שלישי — כל אחד מהם מתוך שורות הצבא. זוהי סכנה, לנגיב ותכניתו, שכל אדם במצרים מכיר בה אך אינו מרבה לדבר עליה.

---

* בשבועון הבירות אל־ציאד.

תשבץ 134

(ערוך על־פי מתכונת הכתיב העברי המלא)

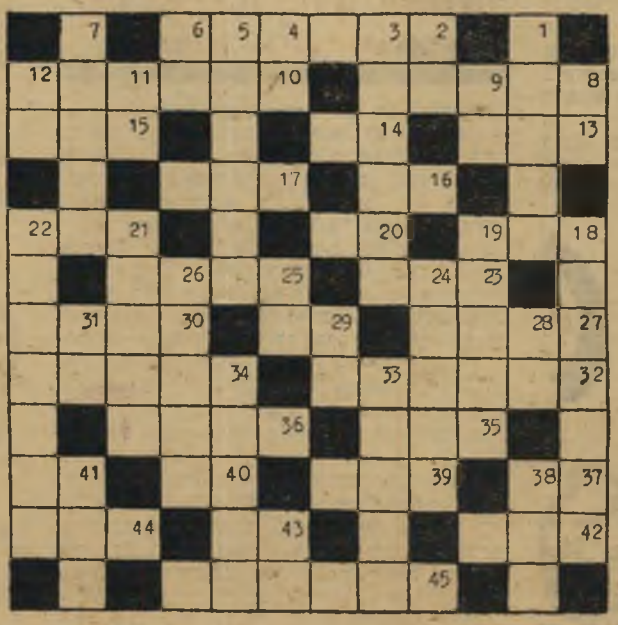

מאוזן: 1) האדם השנוא ביותר על הבעל הצעיר; 2) חבר בממשלה; 3) סמל לאדם שהגיע לזקנה ושיבה; 4) מגיע למרום; 5) שחקן גדול שגאוותו העצמית היא בעוכריו (שם פרטי); 6) כינוי למועדון תנועות הנוער השמאליות; 7) אשתו ילדה את שלמה המלך; 8) עוצמה; 9) בעל חי שיללתו בלילה מפריעה את תנומתנו; 11) עליו מוגשת הארוחה; 12) אך ו...; 18) אבן מאסו הבונים היתה ל...; 19) מלה נרדפת לנבואה; 21) עיר ה„יקים"; 22) מקור מי ירושלים; 24) שחקנית גדולה שנישאה לבמאי איטלקי רב־יכולת (שם משפחה); 25) כינוי לתגובה; 26) יום שרב; 28) ... בי רב; 29) אינו מצוין בעדינות יתירה; 31) מנעול אוטומאטי; 33) שעיטה של חוסר סבלנות ברגל; 34) מבים; 38) פרי ישראלי; 41) „נפתלי איילה שלוחה הנותן אמרי..."; 43) נהר איטלקי.

מאונך: 1) האדם השנוא ביותר על הבעל הצעיר; 2) חבר בממשלה; 3) סמל לאדם שהגיע לזקנה ושיבה; 4) מגיע למרום; 5) שחקן גדול שגאוותו העצמית היא בעוכריו (שם פרטי); 6) כינוי למועדון תנועות הנוער השמאליות; 7) אשתו ילדה את שלמה המלך; 8) עוצמה; 9) בעל חי שיללתו בלילה מפריעה את תנומתנו; 11) עליו מוגשת הארוחה; 12) אך ו...; 18) אבן מאסו הבונים היתה ל...; 19) מלה נרדפת לנבואה; 21) עיר ה„יקים"; 22) מקור מי ירושלים; 24) שחקנית גדולה שנישאה לבמאי איטלקי רב־יכולת (שם משפחה); 25) כינוי לתגובה; 26) יום שרב; 28) ... בי רב; 29) אינו מצוין בעדינות יתירה; 31) מנעול אוטומאטי; 33) שעיטה של חוסר סבלנות ברגל; 34) מבים; 38) פרי ישראלי; 41) „נפתלי איילה שלוחה הנותן אמרי..."; 43) נהר איטלקי.

הודעה לפותרים

מערכת העולם הזה מבקשת את כל הפותרים לציין על מעטפות פתרונותיהם את ההערה „פתרון תשבץ" כדי להבטיח טיפול יעיל יותר מצד מזכירות העיתון בפתרונות המגיעים אליה.

הפותרים הזוכים בפרסי ספרים יכולים לקבלם במזכירות המערכת או אם יודיעו על כך, לבתיהם, לפי כתובותיהם.